

Nye katalogiseringsregler presser sig på – igen!

Katalogiseringsstandarden RDA er igen aktuel i Danmark, og lige nu behandles beslutningen om implementering af RDA i Slots- og Kulturstyrelsen. Inden længe har vi forhåbentlig opdaterede katalogiseringsregler og en ny datamodel til gavn for både skabere og brugere af metadata.

I 2016 blev det besluttet, at man i Danmark skulle implementere katalogiseringsstandarden RDA, Resource Description & Access, og i bekendtgørelsen om udarbejdelse af nationalbibliografien er overgangen til RDA beskrevet som en selvfølge. Nu bevæger vi os imidlertid mod slutningen af 2022, og vi har fortsat ikke implementeret regelsættet. Hvorfor? En række faktorer har påvirket det danske arbejde med RDA gennem de seneste år.

Blandt andet blev statens afhændelse af sit delejerskab af DBC, der udarbejder flere danske nationalbibliografier samt folkebiblioteksdata, medvirkende til, at forberedelserne blev sat i stå. Ydermere blev en større revision af RDA årsag til, at man måtte gentænke den danske implementeringsstrategi. Men nu er der atter aktivitet på området: Med opdrag fra KL og Kulturministeriet har DBC lavet en foranalyse for den tekniske implementering af RDA, som er til behandling i Slots- og Kulturstyrelsen.

Der er god grund til at genoptage arbejdet. Siden udgangen af 2017 er de danske katalogiseringsregler kun i meget begrænset omfang blevet opdateret, og de eksisterende regler er udviklet i et meget anderledes informationsmiljø end det, vi i dag arbejder

i. Bibliotekernes metadata er ikke baseret på et opdateret grundlag – dette på trods af metadataets store betydning for vores låneres brug af samlingerne, som ofte udforskes via bibliotekernes søgegrænseflader. Der er altså brug for en beslutning om, hvad der skal ske med de danske katalogiseringsregler. Og RDA er her den eneste oplagte vej at gå.

Hvorfor RDA?

Der er flere årsager til, hvorfor RDA er vejen frem. En af grundene er RDA's internationale udbredelse. Standarden er allerede blevet oversat til otte sprog og implementeret i 60 lande. I Danmark genbruges meget metadata fra udlandet, og disse metadata er grundet RDA's udbredelse ofte skabt på baggrund af RDA-katalogisering. Der er altså tale om katalogiseringsregler, vi må forholde os til og arbejde med, uanset hvilken vej vi i Danmark vælger at gå.

Dette gælder særligt i FFU-regi. Her er behovet for udenlandske poster og internationalt samarbejde i højere grad til stede end på folkebibliotekerne, og der kan her være incitament til at overgå til RDA uanset hvilken beslutning, der tages på nationalt plan. Det er imidlertid vigtigt, at der tages en fælles beslutning for de danske biblioteker.

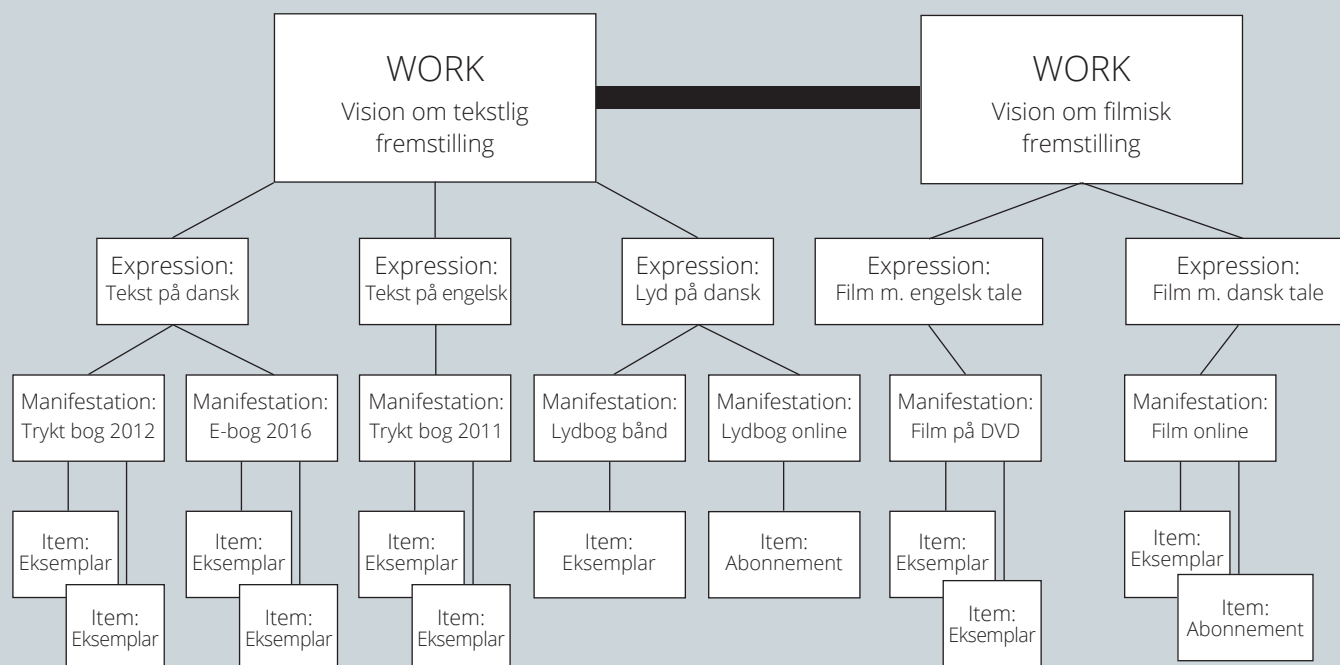
Der eksisterer i dag et i international sammenhæng enestående samarbejde mellem forsknings- og folkebiblioteker, dette blandt andet på trods af den udfordring, at vi ofte katalogiserer i forskellige MARC-formater. Kommer vi også til at arbejde med udgangspunkt i forskellige regler, vil samarbejdet rammes negativt – på bekostning af brugerne.

I 2020 kom en revideret version af RDA. I denne er fleksibiliteten i regelsættet øget markant. Det betyder, at vi i Danmark kan tilpasse RDA til en praksis, der giver mening for netop os. For eksempel måtte vi med den første version af RDA genindføre citation af ophavsangivelser, en praksis der ellers ophørte for ca. 10 år siden i Danmark. Med den nye version kan vi fortsætte vores nuværende praksis, hvor ophav angives ved opslag og funktionskoder, der er langt mere anvendelige i vores grænseflader. Flexibiliteten er ganske vist på bekostning af en vis standardisering på internationalt plan, men vi får med RDA en fælles metadataforståelse, begrebsverden og ikke mindst datamodel med de RDA-katalogiserende lande, som vi allerede nu samarbejder og deler metadata med.

Indhold frem for form

Som indledningsvist nævnt bunder de danske katalogiseringsregler og -praksis i en tid, hvor informationsmiljøet så meget anderledes ud. Når vi katalogiserer et materiale i dag, skaber vi en post på baggrund af den udgave, vi sidder med, og dermed metadata som tilhørende denne specifikke udgave. Dette er samme metode, der anvendtes med kartotekskort – i dag er processen

RDA-entiteter, der knytter sig til materialer

Hvad er RDA?

Katalogiseringsstandarden RDA, Resource Description & Access, er katalogiseringsregler udviklet i det 21. århundrede og dermed tilpasset nutidens informationsmiljø. Reglerne er udformet med udgangspunkt i brugeren. Forståelsen af metadata bygger altså ikke direkte på selve materialet eller evt. en nationalbibliografi, men derimod på hvordan lånerne tilgår og agerer med materialerne. Der kan derfor ses et fokuskift i skabelsen og struktureringen af metadata fra selve materialet til brugen af materialet.

RDA's datamodel beskriver det bibliografiske univers som bestående af en række entiteter, der dækker de forskellige niveauer af et materiale, dvs. værk, udtryk, manifestation og eksemplar, samt ophav, tid, sted, navne. Disse entiteter er forbundet gennem en række definerede relationer. Den grundlæggende tanke er, at metadataelementer tilhører forskellige entiteter, og det er med udgangspunkt i disse, man katalogiserer - ikke blot det materiale, man har i hænderne.

blot digitaliseret. Men med de tekniske muligheder vi har nu, er det i princippet ikke længere nødvendigt. Med RDA's datamodel kan vi klippe i det digitale kartotekskort og skabe mere fleksible data, der kan anvendes til bedre gavn for brugerne. Når man ser på de elementer, vi i dag beskriver i en bibliografisk post, hører de til forskellige RDA-entiteter.

Noget information beskriver ophav, andet udgiver. Noget handler om værket på indholdsplan, andet om det sprog, indholdet er udtrykt på. Ved at tænke det bibliografiske univers' forskellige entiteter og deres relationer ind i katalogiseringsprocessen, kan vi markere data op, så vi teknisk kan (gen)anvende, tilrette og fremvise meget bedre end tidligere.

Dette betyder, at vi i langt højere grad kommer til at katalogisere på baggrund af indholdet, og ikke den form, som indholdet kommer i. Særligt vil dette kunne blive en stor gevinst, når man i brugergrænsefladerne bedre kan modellere metadata, så de kan anvendes i brugerens interesse.

Leif Andersen og Emilie Sørine Ullerup holdt oplæg om RDA på Summit. (Foto: Rasmus Hage Dalland)

Bedre søgemuligheder for brugerne

For at kunne implementere RDA i Danmark har man brug for at have et såkaldt autoritetspostregister. Et sådant er under forberedelse og vil blive kaldt VERA (Verifikation af Relationer og Entiteter i Autoritetsdatarepositorium). Dette register vil indeholde poster med autoriserede data for personer, korporationer og værker.

Ophavsposterne vil hjælpe brugerne med at søge eksakt og udtømmende. I disse poster kan der registreres flere data om en person, såsom fødsels- og dødsår og køn, så søgemulighederne forbedres. Man vil dermed eksempelvis kunne søge på kvindelige forfattere fra et givent land. En anden fordel er i forbindelse med navneformer. Et klassisk eksempel er Karen Blixen, som udgav under flere navne. De forskellige navneformer vil blive registreret

i autoritetsposten for personen og vil ikke skulle gentages i alle bibliografiske poster for bøger af Blixen. I den bibliografiske post vil katalogisatoren kunne nøjes med at tilføje én identifier, der linker til autoritetsposten, hvorved uddybende forfatterinformation og se-henvisninger kan holdes uden for den bibliografiske post, men er søgbare.

Værkposterne vil få stor betydning for brugerne i særligt brugergrænsefladen. I dag kan man værkvise algoritmebaseret, men med værkposterne er der mulighed for at skabe metadata i den form, som man rent faktisk også ønsker at bruge den. Hermed vil RDA og VERA altså også kunne hjælpe brugergrænsefladerne i biblioteksverden til at leve op til de brugerforventninger, der er opstået gennem søgemaskiner som f.eks. Google.

Der er et stort udviklingspotentiale i VERA, og autoritetspostregisteret har bestemt en berettigelse i sig selv. Men det er ligeledes en vej hen til den RDA-katalogisering, der vil gøre den danske katalogiseringspraksis langt mere tidssvarende.

Et skifte til RDA er i sagens natur ikke gratis, og især en implementering af VERA er omkostningstung. Men vi er i Danmark kommet bagud, og en modernisering af datamodel og katalogiseringsregler er derfor påkrævet.

Emilie Sørine Ullerup, Det Kgl. Biblioteks kontaktperson til European RDA Interest Group (EURIG) 2022- og kommende medlem af Nationalbibliografisk Udvalg (NBU) for Det Kgl. Bibliotek, 2023-

Leif Andersen, medlem af NBU 2021-2022, formand for Bibliografisk Råd 2016-2019 samt Det Kgl. Biblioteks kontaktperson til EURIG 2018-2022.

Marie Mærsk Deleuran, medlem af NBU 2021-